HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד הדר ביה ולא היא שמע ליה ולא הדר ביה התם מוכחא מילתא הכא לאו מוכחא מילתא היא אי צורבא מרבנן הוא אמרי' שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכס ליה גופא אמר רב יהודה [א] עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו בשני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני שאין מערבין בתחלה בפת עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני אמר שמואל [ב] ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני [א] כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם [ב] עצה טובה קמ"ל: **מתני'** ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (א) עירובי [ג] בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי [ג] ולא הודו לו חכמים [ד] ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני [ד] ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא [ה] מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני כבני עירי עירובי בשני ובראשון כבני עירי ר' יוסי אוסר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים [ו] שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש

ורבנן

לא יטייל אדם. בשבת או ביו"ט סמוך לחשיכה עד פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד. אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור: **מוכחא מילתא.** מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה ורחמנא אמר ממצוא חפצך וגו' (ישעיה נח) וכן בפתח המדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל ולא מסקי אינשי אדעתייהו אלא אי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכתיה שמהרהר בה ואין דעתו עליו: **חמרא אירכס ליה.** ואזיל לעיוני דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי: **עירב בפת בראשון.** ונאכל עירובו מערב ברגליו בשני: **שאין מערבין בתחילה בפת.** מי"ט לשבת משום הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: **דיקא נמי.** דבאותה פת דקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי שם עירוב השתא: **ורבנן.** אביי ורבה בר חנן דקא מתמהי לעיל [ז] אהכנה דרבה ולא ילפי מהא מתני' דדיקא כוותיה דמשמע בפת אחרת לא אלמא הכנה היא: **אמרי לך דילמא.** מתני' עצה טובה קמ"ל הא דקתני נוטלו ובא לו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת ולעולם אי בעי מערב באחרת ודקתני אין עירוב לשני בקנייה קמייתא קאמר אי לא הדר מערב: **מתני' שמא תעבר.** בגולה קיירי. שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר: **מערב שני עירובין.** ומניחן בעי"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר כו' כדלעיל [לח.]: **ולא הודו לו חכמים.** דקסברי קדושה אחת הן: **מתנה אדם על הכלכלה.** של טבל בי"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול תהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כלום דאין מגביהין תרומה בי"ט דשבות דרבנן היא במסכת ביצה [ח] ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלכלה המתוקנת ומשייר התרומה: **ולא הודו לו חכמים.** דסברי דתרווייהו קדושה אחת היא ואין מגביהין בהן תרומה: **החליצנו.** זרזנו. והחלצנו כמו נחלץ חושים (במדבר לב): **אם היום אם מחר.** אם היום הוא החליצנו היום ואם מחר מחר: **ולא הודו לו חכמים.** בגמ' [מ.] מפרש אי אתנאה קאי וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש או אזכרון קאי וקסברי דאין מזכירין של ר"ח בראש השנה: **גמ' מודים חכמים.** אע"ג דפליגי עליה דר"א בשבת ויו"ט הכא מודו דב' ימים טובים של ר"ה ב' קדושות הן לחד מינייהו חול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון חול או ביום ל' נקבע והוי שני חול הוא דעבדי להו: **ור' יוסי אוסר.** דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לחודיה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרווייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד של חול ושיר של חול המתוקן ליום בשיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסירותי מסבל שכמו [תהלים פא] כדאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (ד' ל:) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של חול תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר ומיום המחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי לי"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שיודעין שידחה ליום המחרת ולמחר קדש והרחוקים מב"ד נוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק נראית לבנה ביום ל' והוי שני חול ספק ביום ל"א והוי ראשון חול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש: **אי אתם מודים כו'.** כדפרישית. אלמא אנן דרחקינן מב"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרווייהו קדש:

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא ובריש ביצה (דף ג.) דפריך למאן דגזר ביצה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ומשני אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה צריך לומר ההיא דחבית מחליף דהך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (דף קמג:) הלכה כר' יהודה היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה כדאמר בהגוזל עצים (ב"ק ד' צו:) ולמאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"מ ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל השבות ואין להאריך [ט]:

מודים חכמים לר' אליעזר. תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל כד' זקנים דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דנולדה בזה אסורה בזה והיינו אפכא מסברת חכמים: **אי אתם מודים לי שאם באו עדים כו'.** תימה לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו ביצה שרי וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע לישנא דקתני שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לבני בבל דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז ביצה שריא היינו דוקא לבני א"י כדקתני התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם היכירא שנשתנה להן המנהג אחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום אבל לבני בבל שלא נשתנה להם המנהג דלעולם עושין ב' ימים ביצה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים היה נחשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודם חורבן בין לאחר חורבן והא דקאמר לקמן וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה לאו היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דביצה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבסמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו

ול"נ

מסורת הש"ס

א) [לעיל לח. ע"ש], ב) [כתובות פא: נו: נז. גיטין כב: ב"ב כח: כט. קיח. קס: חולין קלו:], ג) [גי' ירושלמי ורי"ף בה"א הראשון והשני], ד) ביצה ג., ה) תוספתא רפ"ד, ו) ביצה ה:, ז) [דף לח:], ח) דף לו., ט) [וע"ע תוס' ביצה ג. ד"ה ר' יוחנן],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואומר אם עירובי כצ"ל וכן בגמ':

מוסף רש"י

מערב אדם שני עירובין. דקסבר שתי קדושות הן, אחד חול ואחד יום טוב ולא ידעינן הי חול והי יו"ט (ביצה ג.). **מתנה אדם על הכלכלה.** להא מילתא נמי הוי שתי קדושות, היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יו"ט, ותנן (ביצה לו:) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט, מעשר ביו"ט בתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו, ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן בהן סימן, ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ואתמול קדש יהיו אלו תרומה על השאר, ואם היום קדש ואתמול חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו (ביצה ג.). **שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש.** אע"ג דתקן (ר' יוחנן בן זכאי) לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה, אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה (ביצה ה:).

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ט טוש"ע א"ח סי' תטז סעיף ב:

צו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"א:

ד [מיי' פ"א מהל' יו"ט הל' כד טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה וסימן תר סעיף א]:

רבינו חננאל

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שתחשך ויכנס למרחץ, מיד הוה הדר ביה. ודחינן לא לעולם הוה שמיעא ליה הא מתניתא (הוה) [ולא] הדר ביה, דאמר התם מוכחא מילתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מילתא, (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה, ואתא הכא לעיוני בה. אי עם הארץ [הוא] א' חמרא אירכס ליה ואתא הכא לאהדוריה. גופא אמר רב יהוד' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. עירב (ברגליו) [בפת] בראשון מערב (בפת) [ברגליו] [ב]שיני. עירב (בפת) [ברגליו] בראשון אינו מערב בפת בשיני, לפי שאין מערבין בתחילה בפת ביום השיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני' נמי דיקא שאין מערבין בשיני אלא בפת שעירב בו בראשון, דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון כו'. מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב שני עירובין ואו' עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים. ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי. דאמרינן ר' יהוד' או' לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא, דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר שמערב שני עירובין, ואומר עירובי הראשון למזרח ושיני למערב כו'. ור' יוסי אוסר. אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הנה אע"ג דנתעבר החדש תרווייהו קדושה אחת היא.

ורבנן